

Висновки... Отже, підготовка вчителя-предметника до використання освітніх веб-ресурсів в умовах організації навчального процесу в основній школі має здійснюватися системно, набувати висвітлення в системі післядипломної педагогічної освіти та стосуватися всіх категорій вчителів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Освіта України. – 2004. – №5. – С. 3-10.
2. Стеценко Г. В. Проектування та використання освітніх веб-ресурсів майбутніми учителями інформатики / Г. В. Стеценко // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова : зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – №6 (13). – С.53-58. – (Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання).
3. Мантула Т. І. Реалізація компетентнісного підходу в процесі навчання: моделювання уроку з використанням технологій Веб-2.0. : наук.-метод. посіб. / Т. І. Мантула. – Кіровоград : Поліграф-сервіс, 2009. – 132 с.
4. Соловяненко Д. (9-10 жовтня 2007) Філософія Веб 2.0: короткий огляд / Д. Соловяненко // Доповідь для Міжнародної наукової конференції „Інтранет/Екстранет-ресурси в наукових бібліотеках [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/articles/2007/07sdvw20.pdf (29 лютого 2008).
5. Стеценко Г. В. (30 березень 2008). Створення сайту типу веб-журнал на <http://www.livejournal.com> / Г. В. Стеценко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://galanet.at.ua/publ/1-1-0-20> (12 травня 2008).

Анотація

О.В.Литвиненко

Подготовка учителей-предметников к использованию образовательных веб-ресурсов в условиях организации процесса обучения в основной школе

В статье рассматриваются общие вопросы относительно использования учителями-предметниками образовательных веб-ресурсов с целью осуществления и моделирования процесса обучения.

Ключевые слова: информационные технологии, образовательные веб-ресурсы, ключевые компетентности, сеть Интернет.

Summary

O.V.Lytvynenko

Preparation of Subject Teachers to the Use of Educational Web-Resources under the Conditions of Organization of the Process of Study at Basic School

General questions as for the use of by subject teachers educational web-resources with the aim to realize and model the process of teaching are examined in the article.

Key words: information technologies, educational web-resources, key competences, the Internet.

Дата надходження статті:

„16” березня 2010 р.

УДК 372.8:378:811

О.В.МАРТИНЮК,

викладач

(м.Хмельницький)

Професійна підготовка перекладачів у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів

У статті розглядаються особливості професійної підготовки перекладачів у світовому контексті з урахуванням історичного аспекту розвитку перекладацьких програм та характеристикою досвіду провідних вищих навчальних закладів країн світу на сучасному етапі функціонування перекладацьких спеціальностей.

Ключові слова: професійна підготовка, перекладач, навчальна програма, профільна спеціалізація, ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень) „бакалавр”, „магістр”.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Система освіти України, як і будь-якої іншої країни, має відповідати сучасному рівню розвитку суспільних відносин, а тому потребує постійного вдосконалення. Прагнення України до інтеграції в європейський освітній простір зумовлює необхідність розв'язання комплексу завдань, пов'язаних із підготовкою висококваліфікованих фахівців із знанням іноземної мови, зокрема фахівців у галузі перекладу. У системі вищої освіти України спеціальність „переклад” існує уже більше 40 років. Підготовка перекладачів загального та галузевого спрямування здійснюється у багатьох вищих навчальних закладах. Ефективність заходів щодо удосконалення якості підготовки фахівців з усного та письмового перекладу або фахівців, які спеціалізуються в одній галузі перекладу (літературний, економічний, діловий, науковий, технічний, медичний переклад тощо), багато в чому залежить від врахування позитивних аспектів зарубіжного досвіду у цій сфері професійної освіти. Історичний огляд розвитку програм підготовки фахівців у сфері перекладу у світовому контексті та детальний аналіз ситуації на сучасному етапі їх функціонування сприяли б розв'язанню проблеми удосконалення вітчизняних програм та технологій навчання перекладачів та адаптації їх до вимог світового освітнього простору.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Як свідчать результати нашого наукового пошуку, проблема аналізу, систематизації та виявлення шляхів

впровадження позитивних елементів досвіду програм підготовки перекладачів у світовому контексті є доволі важливою та малодослідженою на сучасному етапі. Окремі її аспекти висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, у працях Н. Бідюк, Г.Воронки, Т. Георгієвої, А.Іванової, С. Корсака, Т. Кошманової, І. Марцінківського, А. Парінова, Л.Пуховської, С. Романової та ін. (професійна підготовка фахівців у зарубіжній школі), Т. Ганічевої, А. Гроса, Р.Кріса, Ф. Лімбах, О. Павлик, Е. Піма, Б. Рубрехта, Н. Соболев, Л.Тархової, О. Шупти, А. Янковця (професійна підготовка перекладачів), К. Гаращука, Е.Піма (історичний аспект розвитку перекладацької освіти). Незважаючи на низку вище зазначених наукових досліджень, питання професійної підготовки перекладачів в контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів не було предметом окремих наукових досліджень і потребує ґрунтовного аналізу та системного вивчення.

Формулювання цілей статті... Відповідно до окресленої проблеми, основними завданнями дослідження є: прослідкувати розвиток програм професійної підготовки перекладачів на різних історичних етапах становлення освіти у світовому контексті; проаналізувати особливості функціонування програм підготовки фахівців у галузі перекладу у провідних вищих навчальних закладах країн Європи та світу; визначити основні типи програм підготовки перекладачів на світовому рівні; виділити позитивні моменти зарубіжного досвіду у цій сфері освіти та можливості їх впровадження у вітчизняний освітній простір.

Виклад основного матеріалу... *Переклад* – відтворення оригіналу усного або письмового повідомлення (в широкому значенні цього слова) засобами іншої мови із збереженням єдності змісту і форми. *Перекладач* – (в широкому розумінні) – проміжна ланка в комунікації, необхідність в якій виникає у випадках, коли коди, якими користуються джерело та адресат не збігаються; у вузькому значенні – людина, яка професійно займається перекладом [3].

Перекладацька діяльність сягає своїм корінням 3-1 століття до н.е., її зародженням учені вважають переклад Святого писма з івриту грецькою мовою у м. Олександрія [4]. З того часу підготовка фахівців з перекладу довгий час обмежувалась навчанням у ролі підмайстрів чи шляхом вивчення іноземних мов і культур у межах філологічної традиції, переважно методом спроб і помилок [4]. Процес підготовки перекладачів набуває організованого характеру із заснуванням Китайських шкіл перекладу буддистських текстів, що існували у 4-9 століттях н.е. В арабському світі навчання перекладацької майстерності бере свій початок від започаткування в 9 столітті н.е. в м. Багдад так званого „Будинку мудрості”, що функціонував як навчальний заклад, бібліотека та перекладацьке бюро і став найвизначнішим перекладацьким центром в арабській історії [4]. В Європі у 12 столітті була заснована школа перекладачів при Толедському соборі з метою перекладацької співпраці між представниками християнського та арабського народів [1, с.149].

Початок створення європейськими державами колоній в Америці, Азії та Африці також асоціюється зі своєрідними рудиментарними схемами підготовки перекладачів, коли колоністи захоплювали в полон місцевих жителів та змушували їх вивчати свою мову і культуру для того, щоб ті в подальшому виконували функцію перекладачів під час подорожей країною [4]. Один із перших державних закладів освіти, де навчали майбутніх перекладачів, був створений у Франції у 1669р. з метою підготовки фахівців з перекладу зі знанням турецької, арабської та перської мов, цей заклад згодом отримав назву Константинопольської школи драгоманів. У 1754 р. в Австро-Угорщині була заснована Східна Академія, в якій готували перекладачів із східних мов для потреб Габсбурзького двору [2].

Наслідком європейської колоніальної експансії стало виникнення перекладацьких навчальних закладів в інших частинах світу: Єгипетської школи перекладу аль-Альсун (1835 р.), китайських шкіл підготовки науково-технічних перекладачів у сферах кораблебудування та озброєння (початок 19 ст.). Процес підготовки перекладачів, як правило, мав централізований характер, це пояснювалось не лише прагненням забезпечити належну якість освіти, а й необхідністю контролювати діяльність перекладачів на державному рівні [4]. У Європі у XIX столітті підготовка перекладачів здійснювалась з метою забезпечення потреб дипломатичної служби, як, наприклад в університеті ім. Гумбольдта в Берліні (1884-1944 рр.). Основна кількість університетських програм підготовки перекладачів в Іспанській Америці на той час була спрямована саме на підготовку присяжних перекладачів („sworn translator” або „traductor publico”), які здійснювали переклад юридичних документів у сфері державної політики, наприклад, така програма функціонувала з 1885 р. на юридичному факультеті університету Уругваю [там само].

Фахівців з галузевого перекладу, а саме правових та присяжних перекладачів, готували у Бізнес-школі Копенгагена (з 1921 р.), в Паризькому інституті порівняльного законодавства (з 1931 р.). Пізніше такі програми підготовки поширились у ті частини світу, де судовий переклад відіграв важливу соціально-політичну роль в житті суспільства, значною мірою у США. Спеціалізовані вищі навчальні заклади професійної підготовки перекладачів почали створюватись лише в середині 20 століття: у Гейдельберзі (1930 р.), Москві (1930 р.), Женеві (1941 р.), Відні (1943 р.) [2].

У повоєнні роки до закладів, що здійснювали підготовку перекладачів, долучився університет Джорджтауна, США (з 1949 р.). У 60-х роках 20 століття закладаються основи теорії перекладу як самостійної дисципліни, розробляються спеціальні методики навчання перекладачів. На базі спеціалізованих закладів перекладацької освіти у Західній Європі були розроблені програми підготовки синхронних перекладачів (конференційний переклад). З 1980 р. у ряді країн спостерігається інтеграція професійних інститутів, що готували перекладачів, до університетів, разом з тим різко зростає кількість вищих навчальних закладів з освітніми програмами у сфері перекладу та перекладознавства [2].

9 грудня 2009 р. у Брюсселі відбулася засновницька зустріч академічної мережі „Європейський магістр перекладу”, націленої на створення європейської магістерської програми з перекладу. У зустрічі взяли участь 34 перекладацькі програми магістерського рівня підготовки, що вже існують у провідних європейських університетах (Віденський університет (Австрія), Лейпцизький університет (Німеччина), Паризький університет, Університет ім. Шарля де Голля (Франція), Дублінський університет, Болонський університет (Італія), Люблінський університет (Словенія), Вестмінстерський університет, Манчестерський університет (Велика Британія) та інші). Спільна європейська магістерська програма допоможе їм максимально використовувати можливості академічної мобільності та багатомовної освіти. Програма сприятиме підвищенню якості освіти у сфері перекладу у країнах ЄС, забезпечить можливості обміну досвідом викладання перекладацьких дисциплін на рівні вищих навчальних закладів Європи.

У США підготовка перекладачів здійснюється за програмами загального та галузевого спрямування на базі багатьох вищих навчальних закладів: Нью-Йоркського університету, Колумбійського університету, Інституту прикладної лінгвістики Університету Кент Стейт, Монтерейського інституту міжнародних зв'язків, Університету перекладу Бейбл, Університету Вашингтону, Університету Вісконсін-Медісон, Массачусетського університету, Університету Айови та ін.

В Україні підготовка перекладачів у вищих навчальних закладах розпочалася у 1966 році з відкриттям перекладацького відділення на факультеті романо-германської філології Харківського державного університету (тепер Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна), де готували перекладачів з англійської, французької та німецької мов. Невдовзі після цього було відкрито перекладацьке відділення при Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка. З 1991 р. із здобуттям Україною незалежності кількість перекладацьких спеціальностей значно зростає. У 1992 р. професійну підготовку перекладачів розпочато на базі Харківського гуманітарного університету „Народна українська академія”. З 1996 р. навчання фахівців з перекладу здійснюється Львівським національним університетом [2]. На сучасному етапі розвитку освіти професійна підготовка перекладачів в Україні здійснюється багатьма вищими навчальними закладами: Київським національним лінгвістичним університетом, Київським національним університетом ім. Тараса Шевченка, Київським інститутом перекладачів при НАН України, Київським національним університетом культури і мистецтв, Національним технічним університетом України „Київський політехнічний інститут”, Національним педагогічним університетом ім. М.П. Драгоманова, Класичним приватним університетом, Запорізьким національним технічним університетом, Донецьким національним університетом, Кіровоградським державним педагогічним університетом ім. Володимира Винниченка, Запорізьким національним університетом, Хмельницьким національним університетом, Чернівецьким національним університетом ім. Юрія Федьковича, Тернопільським національним педагогічним університетом ім. Володимира Гнатюка, Сумським державним університетом, Черкаським національним університетом ім. Богдана Хмельницького, Одеським національним університетом ім. І.І. Мечникова та іншими навчальними закладами.

Варто зазначити, що кількість дипломованих фахівців у галузі перекладу, якості їх підготовки та сфери спеціалізації не завжди відповідають реальним потребам ринку праці у різних країнах світу. За результатами досліджень рівня працевлаштованості фахівців у сфері перекладу лише близько 30% випускників перекладацьких спеціальностей знаходять постійне місце роботи за отриманою кваліфікацією в Іспанії, Німеччині, Італії, Гонконгу [5]. В інших частинах світу потреба суспільства у висококваліфікованих перекладачах інколи значно перевищує освітні можливості перекладацьких навчальних закладів. Саме тому, як вважає Е. Пім, в Китаї за останні роки швидкими темпами зростає кількість програм підготовки перекладачів, що забезпечують кваліфікацію у різних галузях діяльності, така ж ситуація може скластися в найближчому майбутньому і в Індії [5]. У США тривалий час підготовці перекладачів надавали другорядного значення, окрім сфер судового перекладу та національної безпеки. Після II-ї Світової війни та на сучасному етапі розвитку системи освіти США кількість навчальних програм перекладацького характеру суттєво зросла, охопивши широкий спектр галузей спеціалізації фахівців (перекладознавство, література та кінематограф, техніка, наука, економіка управління, локалізаційний менеджмент, правознавство та судова справа, релігія тощо), одночасно значно покращився рівень викладання профільних дисциплін.

У світі існує тенденція до впровадження програм підготовки фахівців з усного суспільного перекладу, тобто перекладу у сфері судочинства, охорони здоров'я, імміграційної політики, особливо чітко вона прослідковується у „країнах іммігрантів”, таких як Канада, США, Австралія, Швеція.

Перекладацькі дисципліни є невід'ємною складовою значної частини програм підготовки фахівців за різними напрямками освіти. З 90-х років XX століття програми підготовки перекладачів стали активно відокремлюватись від загальних програм мовної спеціалізації. Таким чином, професійна підготовка майбутніх перекладачів в університетах багатьох країн світу здійснюється за двома основними типами навчальних програм: програмами повної вищої освіти з тривалістю навчання зазвичай 5 років та послідовним здобуттям ступенів (освітньо-кваліфікаційних рівнів) бакалавра, магістра (в Україні – бакалавра, спеціаліста, магістра); магістерські програми, що функціонують незалежно від бакалаврських і передбачають 2 (рідше 1) роки навчання для студентів, які вже отримали ступінь бакалавра у відповідній галузі знань.

Перша схема підготовки переважає у багатьох європейських країнах (напр. Німеччина, Австрія, Іспанія), у Туреччині домінують бакалаврські програми з терміном навчання 4 роки. В інших країнах світу широко розповсюджені самостійні магістерські програми підготовки перекладачів (Франція, США, Велика Британія). Така ситуація пояснюється інтенсивним вивченням іноземних мов у рамках нефілологічних програм підготовки фахівців. Після отримання диплому бакалавра чи магістра випускники, маючи достатній рівень володіння іноземною мовою, можуть продовжити навчання для здобуття ступеня магістра з перекладу, що суттєво розширить сферу їхньої професійної діяльності.

У процесі навчання за перекладацькими програмами повної вищої освіти (1-й тип) студенти, як правило, протягом 3-4 років набувають мовної та комунікативної компетенції, а вже потім формують перекладацьку компетенцію у різних галузях професійної діяльності або відповідно до обраної сфери спеціалізації (письмовий або усний переклад, літературний переклад, науковий, технічний, медичний, судовий, юридичний переклад та ін.). Програми у різних навчальних закладах можуть суттєво відрізнятися залежно від їх змісту та форми, професійного спрямування, організації навчального процесу, методики викладання дисциплін тощо. У деяких вищих навчальних закладах світу вони передбачають вивчення двох і більше іноземних мов. Існує велика кількість програм, що, окрім мовних та перекладацьких дисциплін, включають освоєння комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, ознайомлення з новітніми технологіями та опанування профільних дисциплін, теорію та історію перекладу, загальноосвітні гуманітарні дисципліни, передбачають розвиток навичок ділового спілкування. Усі вони мають на меті підготовку фахівців з широким колом професійної перекладацької компетенції.

Характерною ознакою незалежних магістерських програм є їх профільна спеціалізація. Вони спрямовані на задоволення конкретних потреб ринку перекладацьких послуг і передбачають наявність спеціалізованих дисциплін, що дають змогу додатково отримати необхідні знання у сфері майбутньої професійної діяльності. Іноді для зарахування на навчання за такими програмами потрібно попередньо отримати вищу освіту у сфері спеціалізації, щонайменше на рівні бакалавра. У Європі впровадження Болонського процесу передбачає розмежування бакалаврських та магістерських програм підготовки перекладачів.

Як приклад, розглянемо особливості системи професійної підготовки фахівців з перекладу у США. У вищих навчальних закладах США існують три основні типи навчальних програм підготовки перекладачів: сертифікаційні програми, бакалаврські програми (варто зазначити, що найчастіше вони мають лінгвістичний, а не перекладацький характер), магістерські програми.

Сертифікаційні програми можуть передбачати підготовку перекладачів незалежно від основної освіти, доповнювати її або розширювати коло професійних інтересів після здобуття ступеня бакалавра чи магістра. Обов'язковою умовою навчання за такими програмами є достатній рівень володіння, щонайменше, двома мовами. Сертифікаційні програми часто характеризуються галузевою спеціалізацією підготовки (медичний, технічний, фінансовий, юридичний переклад).

Бакалаврські програми спрямовані на розвиток навичок усного та писемного мовлення, ознайомлення з культурою та літературою країни, мова якої вивчається. Студенти також опановують граматику, літературну творчість, особливості усного спілкування іноземною мовою. Перекладацькі дисципліни часто пропонуються за вибором.

У США підготовка магістрів перекладу здійснюється відповідно до навчальних програм, розроблених окремими вищими навчальними закладами. Професійні перекладачі, як правило, спеціалізуються у певних галузях діяльності. Така спеціалізація часто враховується при безпосередній підготовці фахівців. Навчальні програми окремих вищих навчальних закладів передбачають отримання випускниками дипломів магістра у галузі письмового, усного, конференційного, технічного, юридичного, економічного, літературного, релігійного перекладу. Від спеціалізації майбутніх фахівців безпосередньо залежить вибір навчальних дисциплін. Магістерські програми підготовки перекладачів зосереджуються на розвитку навичок перекладацького дослідження.

Програми підготовки магістрів у галузі перекладу за різними спеціальностями, здебільшого, передбачають два етапи навчання. Перший етап навчального процесу включає загальні дисципліни (як правило, основи письмового та усного перекладу). На другому етапі має місце спеціалізація дисциплін залежно від обраного напрямку підготовки.

Підготовка перекладачів, як правило, не обмежується вивченням теоретичних аспектів перекладознавства та безпосередньою практикою перекладу. Розвиток сучасної науки та техніки уможливив застосування результатів машинної обробки текстів. Тому навчальні програми підготовки фахівців часто включають дисципліни, що дають можливість студентам ознайомитись з особливостями функціонування програмного забезпечення, задіяного у процесі комп'ютерного перекладу текстів. Великого значення надають розвитку навичок роботи з термінологічними базами даних, електронними глосаріями та документами.

Організація практики є одним з необхідних елементів професійного становлення майбутнього перекладача. Зауважимо, що відповідно до спеціально підписаних угод та договорів, практична підготовка перекладачів-магістрів здійснюється в будь-якій міжнародній чи європейській організації (ООН, ЄС, МОП, ЮНЕСКО та ін).

Система освіти України перебуває на етапі реформування. Впровадження нової Концепції організації підготовки магістрів в Україні суттєво вплине на процес професійної підготовки перекладачів у вищих навчальних закладах. Перехід до двоступеневої системи освіти з освітньо-кваліфікаційними рівнями „бакалавр” та „магістр” створить необхідність перегляду та корегування навчальних програм підготовки фахівців і перекладацьких спеціальностей. Як показує зарубіжна практика, чільне місце в системі підготовки перекладачів мають посідати саме програми профільної орієнтації, оскільки вони розроблені для підготовки кваліфікованих фахівців, здатних задовольнити потреби у професійному перекладі конкретних сегментів ринку перекладацьких послуг. На нашу думку, існування незалежних магістерських програм підготовки перекладачів, як це спостерігається, наприклад, у США, сприяло б підвищенню рівня професійної компетенції випускників перекладацьких факультетів.

Висновки... Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що зацікавленість у перекладацькій професії прослідковується з ранніх етапів розвитку цивілізованого суспільства. Програми професійної підготовки перекладачів у світовому контексті мають тенденцію до профільної спеціалізації. Основними їх типами є: програми повної вищої освіти та незалежні магістерські програми спеціалізованого характеру. Важливим досягненням перекладацьких програм є залучення до навчального процесу профільних дисциплін, що дають змогу отримати необхідні знання у галузі спеціалізації. Вагомий внесок в процес удосконалення якості освіти робить розвиток вмінь застосування комп'ютерної техніки під час професійної діяльності. Для України важливо переглянути навчальні програми підготовки перекладачів з врахуванням світових тенденцій до спеціалізації перекладацької діяльності та максимально ефективно використати позитивні аспекти зарубіжного досвіду функціонування системи підготовки фахівців з освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавр, магістр.

Список використаних джерел та літератури:

1. Семенец О. А. История перевода / О. А. Семенец, А. Н. Панасев. – К. : Лыбедь, 1991. – 358 с.
2. Гаращук К. В. Історія підготовки перекладачів / К. В. Гаращук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/570/2/05gkvipp.pdf>.
3. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org>.
4. Рым А. Translator Training / А. Рым [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.tinet.cat/~apym/on-line/training/2009_translator_training.pdf.
5. Рым А. Translator training: A Global Overview / А. Рым [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tinet.cat/~apym/on-line/training/stauffenberg.pdf>.

Аннотация

Е.В.Мартынюк

Профессиональная подготовка переводчиков в контексте глобализационных и интеграционных процессов

В статье рассматриваются особенности профессиональной подготовки переводчиков в мире, учитывая исторический аспект развития переводческих программ; предлагается характеристика опыта ведущих учебных заведений стран мира на современном этапе функционирования переводческих специальностей.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, переводчик, учебная программа, профильная специализация, степень (образовательно-квалификационный уровень) „бакалавр”, „магистр”.

Summary

O.V.Martyniuk

Professional Translator Training in the Context of Globalization and Integration Processes

The article deals with the peculiarities of professional translator training in the global context considering historical aspect of translator training program development and giving characteristics of the leading higher educational establishments' experience at the modern stage of development of translation specialties in different countries of the world.

Key words: professional training, translator, academic program, branch specialization, degree (Bachelor's degree, Master's degree).

Дата надходження статті:

„16” березня 2010 р.